

Irena Paradžik,
Vanja Zidar Šmic

slučaj Slovenije

Ključno pitanje

Kako je rat produbio političke podjele među Slovencima?

T

Ovaj modul govori o građanskom ratu u Sloveniji i može se primijeniti na bilo koju drugu regiju u bivšoj Jugoslaviji. obraćamo se učenicima u dobi od 14 do 18 godina. To je razdoblje Drugog svjetskog rata. Izabrali smo ovu temu jer je veoma kontroverzna i osjetljiva za cijelo područje bivše Jugoslavije, s obzirom da i nakon 60 godina od tih događaja još uvijek postoje podjele među ljudima i političarima kada je u pitanju ovo razdoblje, a potpuno pomirenje još uvijek nije postignuto.

C

Studenti će steći spoznaje o građanskom ratu u Sloveniji.

I č :

1. Učenici će usporediti različite odgovore Slovenaca na okupaciju.
2. Naučit će zašto su radnička i građanska struja imale različite odgovore na okupaciju.
3. Moći će prepoznati činjenice koje su inicirale jačanje tenzija koje su onda izazvale sukob među Slovencima.
4. Moći će izraziti kritičko mišljenje na konstruktivan način i boriti se s osjetljivom i kontroverznom poviješću.

č

Nastavnik će pročitati uvod učenicima i predstaviti temu razredu. Radionica ima dva dijela – prvi dio je rad u grupama, a drugi dio je prezentacija rezultata svake grupe, a nakon toga debata.

K 1.: Nastavnik dijeli učenike u 4 grupe:

Grupa 1.: ODGOVOR NA OKUPACIJU I POLARIZACIJA, CRKVA IZMEĐU DVIJE VATRE

Grupa 2.: VOJNE JEDINICE: RADNIČKA STRUJA-PARTIZANI, BURŽOAZIJA-SLOVENSKI ČETNICI (PLAVE BRIGADE)

Grupa 3.: VOJNE JEDINICE: BURŽOAZIJA-SEOSKA GARDA (MVAC), DOMOBRANI

Grupa 4.: BRAT NA BRATA (GRAĐANSKI RAT 1942.-1945.)

K 2: Nastavnik daje učenicima upute za rad u grupi (KOOPERATIVNO UČENJE). Svaka grupa dobiva i ove upute, tiskane.

METODOLOGIJA – KOOPERATIVNO UČENJE

Svaki član grupe dobiva vlastiti radni list, rješava SVE zadatke i zapisuje odgovore. Svaki član grupe bira broj od 1 do 4 jer svatko od njih može biti izabran za izvjestitelja nakon što grupa završi s radom. Pored rješavanja zadataka svaki član grupe imat će još jedan važan zadatak. Svaka grupa mora imati: VODITELJA, ČUVARA, KONTROLORA VREMENA i PROMATRAČA.

90
minuta

Promatra pa

90
minuta

P	:	K
Voditelj rukovodi radom grupe, utvrđuje da svi razumiju upute. On/ona čita pisane izvore.		Štimate li s razumijevanjem? Možete li naći i još bolji odgovor?
Učesnik osigurava da svi članovi grupe sudjeluju u radu. Upozorava one članove koji su se udaljili od teme ili koji ne sudjeluju u radu.		Mora tiho govoriti. Preglasan si. I ti si član grupe i mora sudjelovati jer može biti ocijenjen kao grupa.
Kontrolor vremena vodi računa o vremenskom ograničenju i ohrabruje ostale da po ure.		Po urite, još su samo tri minute ostale. Ponestaje nam vremena, moramo se svi potruditi.
Promatra pažljivo prati rad grupe.		Po završetku rada promatra izvještuje o radu grupe i ostale tri uloge u grupi.

K 3.: Nastavnik daje uvod u modul (temu) učenicima. Svaka grupa dobiva i ovaj uvod u tiskanom obliku.

K 4.: Učenici rade u grupama. Svaka grupa analizira povijesne izvore i odgovara na pitanja u isto vrijeme. Svaka grupa sebi sastavlja 'pojmovnik' svih različitih vojnih jedinica i njihovih vođa.

K 5.: Nastavnik za svaku grupu bira broj od 1 do 4, tako da se izabire po jedan izvjestitelj iz svake grupe. Izvjestitelji predstavljaju ostalim učenicima korištene povijesne izvore i čitaju odgovore na pitanja. Za to vrijeme učenici crtaju lenu vremena i na ploči prikazuju političke grupacije sa svim njihovim vojnim jedinicama za vrijeme okupacije.

K 6.: Nastavnik provodi debatu koristeći pitanja za kritičko razmišljanje. Ta pitanja jesu:

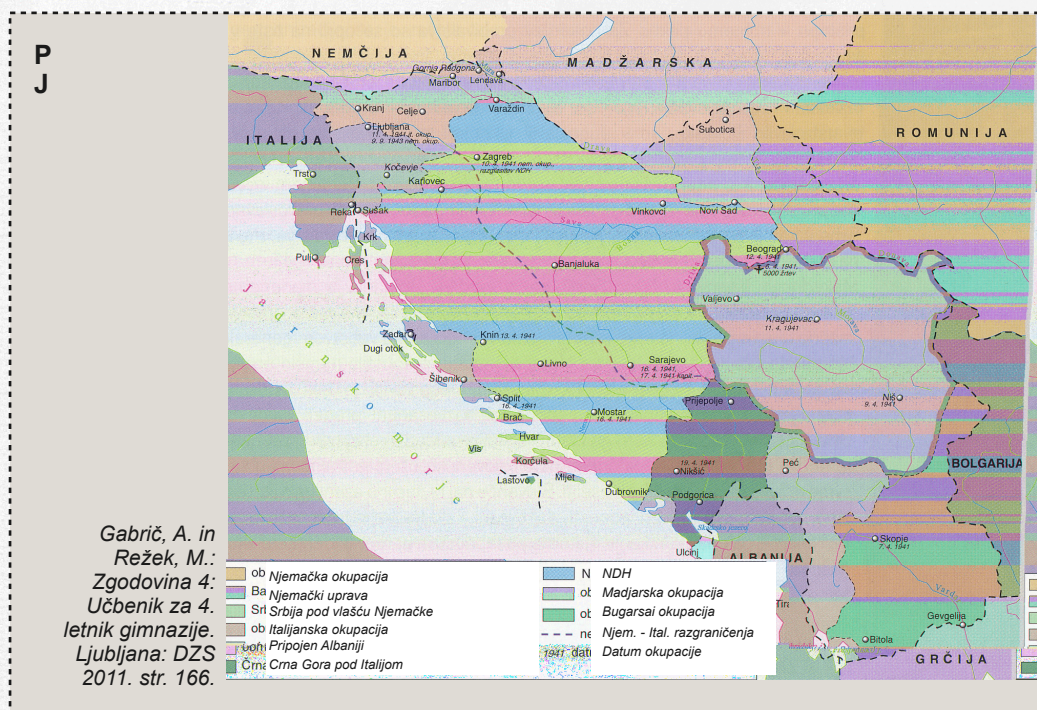
- Je li reakcija civila da se uključe u seosku gardu, četnike i domobrane bila pretjerana ili legitimna?
- Koji su razlozi bili najuvjerljiviji, a koje su ljude svrstali u jednu ili drugu struju?
- Kakve su se posljedice odluka ljudi iz toga vremena odrazile na život u suvremenoj Sloveniji?

Kako je rat produbio političke podjele među Slovencima? (ključno pitanje)
U jesen 1942. talijanski general Vittorio Ruggero rekao je sljedeće u razgovoru s ljubljanskim biskupom:
»MVAC je mnogo pomogao Talijanima, ali je stvorio takvu mržnju među Slovencima da je nećete uspjeti ukloniti ni za 50 godina.«

Jan, Ivan: *Korenine zla. Odstrte zavese I. Samozaložba. Ljubljana 1995. str. 13.*

Dana 6. travnja 1941. njemačke trupe napale su Jugoslaviju kroz Bugarsku i Austriju. Napad je poeo bombardiranjem aerodroma i drugih vojnih ciljeva, kao i gradova. Napad na Beograd bio je razarajuć, a 11. travnja nakon toga su Nijemci već prodrli u Zagreb i Karlovac i odsjekli zapad Jugoslavije od njenog centra, Talijani su započeli invaziju Slovenije i Hrvatske. U to vrijeme ofanzivu su započeli i mađarske trupe. Jugoslavenska vlada i kralj napustili su zemlju koja je kapitulirala 17. travnja. Većina jugoslavenske vojske bila je zarobljena ostavljajući zemlju u rasulu.

Repe, B.: *Sodobna zgodovina, učbenik za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan 2007. str. 140*

Jugoslavija je podijeljena na deset oblasti koje nisu formirale jednu cjelinu, već su imale različite statusne. Podjela je urađena u svrhu promocije regionalizma među narodima i nacionalnostima koje su do tada živjele u Jugoslaviji.

Petranović, B.: *Istorija Jugoslavije, knjiga II – Narodnooslobodilački rat i revolucija. str. 26 – 27. www.znaci.net/00001/96.htm*

Dio Slovenije (Gornja Koruška,tajerska i dio Prekmurja), Banat, rudarsko područje oko Bora sa okolinom i Stara Srbija potpale su pod vlast Njemačke.

Petranović, str. 25 - 26

Mađarska je preuzela vlast u Prekmurju, Baranji, Bačkoj i Međimurju, Bugarska je osvojila većinu Makedonije, dio Kosova i jugoistočnu Srbiju, dok su Talijani zauzeli dio Slovenije (tzv. Ljubljanska pokrajina), zapadni dio Hrvatskog primorja zajedno s otocima, Dalmaciju od Zadra do Splita, dio dalmatinskih otoka, Gorski kotar, Crnu Goru, većinu Kosova, dio zapadne Makedonije i Boku Kotorsku. „Velika Albanija“ dobila je dio Kosova kao i zapadni dio Makedonije, dio Sandžaka i istočnu dio Crne Gore.

Repe, 1995, str. 135

Hrvatska i Bosna i Hercegovina postale su dio Nezavisne Države Hrvatske (NDH). Nijemci, Talijani, Bugari i Mađari počinili su denacionalizirati okupirana i kontrolirana područja Srbije, Slovenije, Makedonije i Hrvatske.

Petranović, str. 36, 42

Najve u strogost u vladavini nad Slovencima provodila je Njema ka, ukinula je slovenske novine, udru enja i organizacije. U kolama i vrti ima ljudi su smjeli govoriti samo njema ki. Slovenci su natjerani na masovne migracije u druge zemlje, dok su Nijemci naseljavali ta podru ja. Jednako nasilni bili su Ma ari u Prekmurju. Talijani ispo etka nisu bili tako nasilni. Dozvoljavali su postojanje slovenskih kulturnih i obrazovnih institucija.

Bugari, koji su zamijenili njema ke trupe u Makedoniji, zabranili su upotrebu makedonskog imena, jezika i oznaka na zvani nim tekstovima te postavili svoje slu benike i sve enstvo. Makedonska mlade morala se uklju iti u razli ite bugarske fa isti ke paravojne grupe i nacionalne omladinske organizacije. /.../ Kolonisti i Srbijanci koji su u Makedoniju do li poslije 1918. deportirani su, a njihova imovina konfiscirana. Talijanski i albanski progla eni su slu benim jezicima zapadne Makedonije; teorija o albanskom podrijetlu Makedonaca ugledala je tako er svjetlo dana. Albanska fa isti ka partija (FPA), koja se sastojala od Albanaca i turske mlade i, promovirala je mr nju prema Makedoncima. Bugari su objasnili svoju ekspanziju u teritorij Srbije kao svoje prirodno pravo, jer su tvrdili da je Morava bugarska rijeka.

Srbi su migrirali iz NDH i Kosova. Do zavr etka rata, Srbija je pru ila uto i te za 240.000 srpskih (i slovenskih) izbjeglica, koji su ranije migrirali iz drugih dijelova Jugoslavije. Me utim, novije studije tvrde da se ovaj broj penje i do 400.000 /.../. Najgori oblik denacionalizacije bio je u NDH, koji je postao poznat po holokaustu, genocidu nad Srbima, idovima i Romima. /.../

Petranović, str. 42, 43)

G

Povijesni muzej Istre

G AĐAN KI A

Me usobni konflikti bili su izazvani etni kim i vjerskim sukobima, suradnjom s okupatorima i interesom komunista da u u u borbu protiv klasnog neprijatelja pod patronatom narodnooslobodila kog pokreta. Korijeni sukoba zadirali su ak i u predratne podjele koje su se samo uve ale tijekom rata.

O LOBODILAČKI OK E J GO LA IJI

Jugoslavenski oslobodila ki pokret (partizani) bio je, s izuzetkom sovjetskog, najja i u Europi. Zbog svojih ilegalnih organizacija komunisti su bili jedini koji su zadr ali politi ku mre u na itavom podijeljenom teritoriju Jugoslavije. Oni su organizirali otpor i vlastite operacije koje su privukle narod da se pridru e masovnom pokretu i iniciraju revoluciju. Politi ari koji nisu pobjegli iz zemlje po izbjianju rata, eljeli su barem prividno zadr ati polo aj sura uju i s okupatorom ili pasivno ekaju i oslobo enje. Budu i da je Jugoslavija bila suo ena s ozbiljnom ekonomskom i politi kom krizom prije rata i budu i da su pojedini narodi i manjine bili u neravnopravnom polo aju, ljudi su pokret otpora shvatili kao mogu nost za druga iji poslijeratni re im i kao sredstvo za ukidanje nacionalne i socijalne nepravde. Zbog razli itih okupacijskih sistema i interesa pojedinih naroda jugoslavenski pokret otpora bio je vrlo arolik.

U usporedbi s etnicima, usta ama i drugima partizani su bili mnogo discipliniraniji, ali ni njima nije nedostajala potreba za osvetom, razli itim konfrontacijama, torturama i masakrima nad civilima. Za razliku od njihovih protivnika navedeni postupci nisu bili dio zvani nog "na ina borbe". Reputacija narodnooslobodila kog pokreta opala je zbog masovnih nezakonitih obra una s lanovima kvislin kih formacija nakon rata.

Repe, 1995, str. 157

ČE NIČKI OK E – Ime je izvedeno od rije i eta, etovanje, i potje e iz razdoblja buna i borbi za vrijeme Otomanskog carstva. Pokret je imao punu podr ku zapadnih saveznika do kraja 1943. S obzirom da su govorili u korist obrane i suradnje s okupatorima u o ekivanju promjena u svjetskim razmjerima, njihova borbena taktika razlikovala se od partizanske.

Kasnije su se pridru ili borbi pretpostavljaju i da e njihova suradnja s osvaja ima biti zaboravljena. Njihova strategija bila je okrenuta dominaciji Srba u obnovljenoj Jugoslaviji i obra unu s Hrvatima i manjinama jer su ih smatrali glavnim krivcima poraza Kraljevine i patnji Srba. Zalagali su se za ideologiju etni ki iste Velike Srbije s izlazom na more, mada su dozvoljavali i

federativnu vezu sa smanjenom Hrvatskom u Jugoslaviji. Njihov vo a Dragoljub

Mihailovi bio je vojni ministar u vladi u izbjegli tvu i komandant jugoslavenske vojske u domovini. Tijekom 1941. dva puta je pregovarao s Titom o zajedni koj borbi, iako su obje strane ve iskusile me usobne sukobe (poraz etnika na Ravnoj gori). U studenom 1941. etni ko rukovodstvo pristalo je boriti se protiv Nijemaca i odbacilo je zahtjev kojim bi partizani postali dio etni kih jedinica, ali se nisu dr ali toga sporazuma. Dio etnika sporadi no se borio protiv Nijemaca, a napadali su samo u blizini partizanskih teritorija, pa su se Nijemci svetili na partizanskim obiteljima, dok se manji dio etnika pridru io partizanima. Sukobi su prerasli u gra anski rat pa su u nekim razdobljima partizani smatrali borbu protiv etnika svojom primarnom misijom. etnici su bili razjedinjeni i odbili su napustiti svoj teritorij; nedostajalo im je discipline i bili su okrutni prema civilima i zatvorenicima.

č M ć

Foto kolekcija povjesnog muzeja BiH, broj inventara 133

č , B

Foto kolekcija povjesnog muzeja BiH, broj inventara 129

E D K, desno na slici na elnik RAVSIGUR-a (komesar za javni red i sigurnost od 1941. do 1943.)

AŠE I NE A I NAD ŽA A H A KA (NDH)

Nezavisna Dr ava Hrvatska progla ena je 10. travnja 1941. Proglasio ju je usta ki pukovnik Slavko Kvaternik. Vo a usta a bio je dr. Ante Paveli . NDH je u potpunosti bila ovisna o njema kom rukovodstvu i stalno je bila na rubu opstanka zbog partizana i interesa Talijana za njihov teritorij, naro ito za Bosnu i Hercegovinu. NDH je bio ekstremno katoli ka dr ava. Zakonodavstvo je bilo nacionalisti ko, rasisti ko, neprijateljsko prema Srbima, idovima, Romima i komunistima. Muslimani nisu bili priznati kao nacija i smatrani su Hrvatima, kao i Slovenci, za koje se govorilo da su „Hrvati s Alpa“. Vojne jedinice NDH uklju ivale su domobrane, usta e, naoru anu policiju i snage reda i sigurnosti. Usta ke jedinice bile su strana ka vojska, na elu s usta kim sto erom i Paveli em kao vo om. Neke jedinice bile su naro ito okrutne, sli no kao i policija pod zapovjedni tvom Kvaternikovog sina Eugena. Domobrani su bili kopnena vojska s malim dijelom mornarice i zrakoplovstva. Dio domobrana borio se na Isto nom frontu i uglavnom poginuo u bitci za Staljingrad.

š

Foto kolekcija povjesnog muzeja BiH, broj inventara 137

Buržoaska struja

Izvor 1

B, M N č , S đ L N š S , 11.
1941, č .

Slovinci! Građani Ljubljane!

Ljubljana, glavni grad Slovenije, uskoro će biti okupirana. U ovom trenutku mi treba da održimo red i mir koji su nam tako svojstveni! Moramo ostati pribrani, fokusirani, disciplinirani i vjerski potomci naših predaka! Pokažimo našo dostojanstvo na miran način!

Nacija nam je izložena dvama najvećim grijesima. Sada, kada nas je naša vojska napustila, najveći grijeh u narodu bio bi ako bi civili uzeli oružje protiv strane vojske ili protiv nacionalne manjine, ili ako biste protiv njih djelovali na bilo koji drugi neprijateljski način. Ako bismo činili tako, stotine naših rođaka bilo bi izloženo velikoj opasnosti i teškoćama.

Drugi grijeh bila bi denuncijacija, koja je nespojiva s dignitetom ovjeka. Denuncijacija je tako teški grijeh da ga narod nikada ne može oprostiti. Prema tome, ne dozvolite da se denuncijacija podigne među nama.

Predstavnici državnih i lokalnih vlasti ostaju na svojim pozicijama i rade dok se ne naredi druga riječ. Isti zakoni na snazi su dok se ne naredi druga riječ. Svaka promjena bit će objavljena.

Zakoni se moraju bezuvjetno poštovati!

Javni red i mir nigdje se ne smije remetiti! Neka se naša disciplina pokaže i u ovom teškom času!

Ne bježite, izdržite i istrajte!

Ban i Narodna skupština Slovenije.

Slovenski dom, godina VI., Br 83, petak 11. travnja 1941

Radnička struja

Izvor 2

T S č O č , 22. 1941, č

1. Mora se povesti nemilosrdna oružana akcija protiv osvajača.
2. Akcije služe kao poletna točka za oslobodjenje i ujedinjenje svih Slavena.
- 3.
4. Na osnovi prirodne zajednice slavenskih naroda, Oslobođilačka fronta ne priznaje podjelu Jugoslavije i svim silama se bori za ujedinjenje i jednakost svih naroda. Istovremeno OF-a te i povezivanju slavenskih naroda pod velikim ruskim narodom, na osnovi prava svakog naroda na samoopredjeljenje.
5. Akcijama za oslobodjenje i aktiviranje slovenskih masa, OF preoblikuje slovenski nacionalni karakter. Slovenske mase bore se za nacionalna i ljudska prava, stvaraju novi karakter aktivnog slovenstva.
6. Sve grupe koje surađuju unutar OF-a obavezne su održavati lojalne međusobne odnose.
7. Nakon narodnog oslobodjenja vlast će biti u rukama Oslobođilačke fronte kao cjeline.
8. Nakon narodnog oslobodjenja OF će uvesti stalnu demokraciju. Sva pitanja koja prelaze okvir narodnog oslobodjenja, bit će riješena uz pomoć konzistentne demokracije. /.../
9. U skladu sa svim izjavama Churchila, Roosevelta i Staljina, slovenski narod će odlučivati o pitanjima koja se tiču unutrašnjih i vanjskih poslova. OF će provesti i braniti navedena elementarna prava svim sredstvima.
10. Narodna armija na teritoriju Slovenije sačinjena je od partizana i narodne obrane, koji apeliraju na sve svjesne Slovence.

Dokumenti ljudske revolucije u Sloveniji, knjiga I. 12 in 13/255-256, v: Slovenski poročevalci, 1. II. št. 24 (8. 11. 1941) in 1. III. št. 1 (6. 1. 1942)

P :

1. Usporedi izjave buržoaske i radničke struje
2. Pokušaj objasniti njihova stanovišta o otporu okupaciji.

Crkva između dvije vatre

Izvor 3

P G R Ž E. G

Ekselencijo!

Dekret o aneksiji Italiji slovenskih teritorija koje je okupirala talijanska vojska, donesen je danas. Uzimaju i to u obzir, moram izraziti zahvalnost Va ojoj Ekselenciji, jer teritorij biskupije omogućava veliki razvoj u kulturnom i vjerskom pogledu, tako da o ekujemo mogućnost ostvarenja autonomije nacionalnog ivota u smislu dekreta, u korist crkve i moralnosti. Izražavam moju potpunu odanost i molim Boga da blagoslovi Vas i sve naše napore za dobrobit našeg naroda.

Griesser – Pečar, Tamara: Razdvojeni narod. MK. Ljubljana 2004. str. 180.

Izvor 4

P č G R Ž 1941. O

Pitanje, koje je objasnio i uredio (kof. list 1937, pg. 39-59) Papa Pio XI, u cirkularnom pismu 'Divina Redemptoris', od 19. o ujka 1937., relevantno je za nas. U njemu on izjavljuje: „Komunizam se, po svojoj prirodi, protivi svakoj religiji.“ (to ka 22), „komunizam je nešto je u svojoj sr i lo e, tako da nijedna osoba bliska kr anstvu ne treba sura ivati s njim“ (str. 58). Papski principi primjenjuju se na nas pa o njima ne emo raspravljati, ve emo ih se dr ati po našoj savjesti i saznanjima. O ekivati odre eni kulturni razvoj ili ak nacionalnu slobodu od komunista jest isprazno i fatalna pogre ka, koja bi osudila narod na najgore ropstvo i uni tila ga.

Weber, T., Novak, D.: 20. stoljeće v zgodovinskih virih, besedi in slikah. Druga svetovna vojna v Sloveniji in Jugoslaviji. DZS. Ljubljana 1998. str. 49.

P :

Objasni stav biskupa ljubljanskog Gregorija Rožmana prema talijanskom okupatoru i razloge njegovih postupaka.

Izvor 5

O ć O č

OF je organizacija osu ena od strane biskupa kao antinacionalna i antikatalička institucija. Katolik ne smije uzeti u e e u njemu, niti ga pomagati na bilo koji na in... Ukoliko bi oni, samozvani, ugrozili slobodu i kretanje ljudi, ili nametali svoje iluzije, ili prisiljavali ljude da idu u brda (tj. u partizane), svaka fizi ka samoobrana kao i organizirana obrana od njih je dozvoljena. Kao to se pojedinac mo e braniti od nepravednog nasilnika, na isti na in selo ili naselje mo e sebe za titi. S druge strane, bio bi grijeh organizirati mar u ume radi uni tenja bandita koji se tamo kriju. ine i tako, bili bismo izlo eni opasnosti, mogli bismo okon ati ivote mnogih nedu nih ili nevinih pojedinaca.

Cerkev in revolucija OF, zbornik SAZU, Slovenski upor 1941.

Izvor 6

B G R Ž L
R , SS E L R ,
L .

Jan, Ivan: Odstrte zavese. Okupator in gorenjsko domobranstvo. Društvo piscev zgodovine NOB Slovenije. Ljubljana 1992. str. 57.

P :

1. Kakav je bio stav većine svećenstva prema Oslobodilačkoj fronti u Ljubljanskoj regiji?

Izvor 7

O M ž M . ć

U svibnju 1941. oko 1300 Slovenaca bilo je u logorima irom Slovenije, oko 130 bili su sve enici. Ti sve enici trpjeli su izrazite tjelesne napore, bili su zatvarani u bunkere i batinani.

Raziskujem preteklost 9. Delovni zvezek. Rokus. Ljubljana 2005. str. 96.

Izvor 8

N P J, 14. 10. 1943: D
14. P š . J ž L Ž ć
F P š .

Kržišnik, Zvone: Patulja zvestobe. Kulturniška skupina 14. divizije. Založba Borec in Partizanska knjiga. Ljubljana 1984. – foto: Jože Petek, fotoreporter 14. divizije.

Izvor 9

I B ž G 65.
š đ G
S , 20.02.2011.

././ ne u govoriti o brigadama ili na em hrabrom narodu, u vezi s dana njim sje anjem na oslobo enje Savinje prije 65 godina. Me utim, spomenut u ivot i djelo dvojice va nih sve enika iz tajerske: Jo e Lampret bio je vjerski slu benik u 14. divizionu, dok je Franc mon imao istu ulogu u 14. operativnoj grupi za regije tajerska i Koru ka. Svijet je vidio fotografiju Lampreta, u neudobnoj sve eni koj odori, kako nosi ranjenika. On predstavlja veliki ljudski napor i stradanje, posve en spa avanju ljudskog ivota, a simboli no i slovenske narodnosti. Da, ak su i sve enici bili na strani Oslobo dila kog fronta, na strani partizana, spa avaju i sudbinu slovenskog naroda. Osobno sam poznao obojicu i osje am se obaveznim govoriti o njihovim plemenitim ivotima. Svojim vjerskim djelovanjem oni su duhovno obogatili na u borbu. ././ Osvaja i su htjeli potisnuti slovenstvo u tajerskoj progone i slovenske sve enike. Borba za pravo na vjeru na materinjem jeziku postala je sastavni dio oslobo dila kog pokreta. ././ Vjernici su patili zbog nedostatka vjerske slu be na slovenskom jeziku. Zbog toga je teret partizanskih sve enika bio jo ve i. Njihova usamljena borba zahtijevala je nadljudske rtve. Moral i utjehu pru ali su komesari, dok su se partizanski sve enici brinuli o pitanjima vjere. Osim rada u jedinicama sve enici su pru ali skloni te seljacima na podru jima gdje su partizani imali krov nad glavom. ././

www.zb-nob-solcava.si/2011/02/govor-bozidarja-gorjana-boga-ob-65-obletnici-osvoboditve-zgornje-savinjske-doline/
(10. 5. 2013)

P :

1. Kakav je bio položaj katoličkog svećenstva u njemačkom okupacijskom sustavu?
2. Jesu li svi svećenici djelovali prema stanovištu Vatikana?
3. Zašto su neki svećenici surađivali s narodnooslobodilačkim pokretom?

Radnička struja - partizani

Izvor 1

D..., Jo e Sim i –
Jelen i Dane Matko – Matija
(Gornje Jezero, proljeće 1944.)

<http://stareslike.files.wordpress.com/2012/01/120107002.jpg>
(10. 5. 2013)

Izvor 4

S

M

B

"H",

HEJ, BRIGADE
Hej, brigade, hitite,
razpodite, po gite
Gnezda belih i crnih vragov!
Hej, ma inca, ...

Matej Bor, Hej brigade. Iz borbi i življenja
prvih štirih slovenskih brigad, september
1952

Izvor 2

Izjava 1.

„Partizanske jedinice su dobrovoljci - partizani koji se vole lojalno i uporno boriti s oružjem u rukama, protiv fašističkih okupatora, za veliki cilj oslobodjenja Slovenaca i prava radnog naroda. Oni su u bliskom kontaktu sa slovenskim masama i svim narodima, bore se protiv fašističke bande oslanjaju i se na operativne i vojne akcije slobodne radničke vojske Crvene armije Sovjetskog Saveza... Partizani ne ustaju dok se ciljevi zbog kojih su se digli na oružje ne ispune.

Izjava 2.

Partizanske jedinice prihvaćaju svakog vojnika, bez obzira na politička uvjerenja i nacionalnu pripadnost, koji prihvaća navedene ciljeve, koji je moralno neiskvaren i koga prihvati partizanski regrutni odbor. Pristupanje partizanima znači da partizan posvećuje sve svoje snage i život oslobodjenja Slovenaca i radnog naroda.

Izjava 3.

Provođenje partizanskih dužnosti traje do konačnog trijumfa borbe za oslobodjenje slovenskog naroda. Partizan može biti oslobodjen svojih revolucionarnih dužnosti samo u slučaju bolesti ili smrti. Kod pristupanja partizanima pojedinac mora biti dobro opremljen odjećom, cipelama, donjim rubljevima, dekom, hranom za tjedan dana, i ako je moguće, oružjem. Poželjno je da ima sa sobom mape, kompas, dvogled, neophodni sanitarni materijal i ostale potrebštine.

Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, del VI. knjiga 1/5 Ljubljana 1956.

Izvor 3

P

Partizanska zakletva

Ja, partizan oslobodilačke vojske slovenskog naroda, koja se bori zajedno s Crvenom armijom Sovjetskog Saveza i svih drugih naroda koji se bore za slobodu, borim se za oslobodjenje i ujedinjenje slovenskog naroda, za bratstvo i mir među narodima i bolju budućnost radnog naroda, i zaklinjem se pred mojim narodom i suborcima: da ću dati sve u mojoj moći za slobodu slovenskog naroda, radničke klase i za napredno i slobodoljubivo društvo u svetom ratu protiv fašista i bandita, i neću zaboraviti partizanske redove, kojima sam se pridružio dobrovoljno i svjesno, i da neću položiti svoje oružje do konačne pobjede nad fašizmom i potpunog ispunjenja velikog cilja za slobodu slovenskog naroda. U borbi za velike oslobodilačke ciljeve zaklinjem se da ću biti ista i nepovredivost naše partizanske zastave svojom krvlju i da ću, ako treba, dati i svoj život.

Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, del VI. knjiga 1/5 Ljubljana 1956

P

1. Uz pomoć različitih izvora pokušaj saznati tko se mogao pridružiti partizanima i što je odlazak u partizane značio za pojedinca.
2. Kome su se partizani zaklinjali i kako je glasila zakletva?
3. Kakva je poruka pjesme „Hej, brigade“? Objasni značenje te pjesme za ono vrijeme.

BURŽOASKA STRUJA – SLOVENSKI ČETNICI (PLAVE BRIGADE)

Izvor 5

Iliš

Dž M Č K N
ć R G

(1941.)

Uskoro poslije toga putovao sam u Srbiju s pukovnikom Avramom. Beogradska organizacija pod rukovodstvom majora Todorovića osigurala je falsificirane dokumente. Nakon nekih velikih zajedničkih uspjeha protiv Nijemaca, Srbija je doživjela izdajnički napad na četnike. Nakon sastanka i izvještaja pukovniku Mihailoviću, on nam je dao pisano odobrenje za djelovanje; Avram kao zapovjednik i ja kao načelnik tabora JVVD-a (Jugoslavenske vojske u domovini na području Slovenije).

Napustili smo Ravnu goru i vratili se u Sloveniju, gdje su komunisti već započeli jaku propagandu protiv četnika. Ja sam prekinuo veze s Oslobođilačkom frontom, ali onda su Radovan Avram i tri bivša ministra bana prešli komunistima i iskoristili Mihailovićevu odobrenje. To je bio razlog zbog kojega se većina aktivnih članika protivila njihovoj odluci.

Za mene, put je bio jasan: Djelovati za kralja i Jugoslaviju, organizirati ilegalne vojne snage, boriti se protiv neprijatelja i zauzeti obrambeni stav prema partizanima.

Tabor, št. 9 - 10, letnik 1982, str. 154 / Otporništvo u Sloveniji 1941 - 1943, Iz arhiva podpolkovnika Karla Novaka, zastopnika Jugoslavenske vojske u domovini

Pitanje:

1. Pod čijim su zapovjedništvom bili slovenski četnici i kakvi su bili njihovi odnosi s Oslobođilačkom frontom?
2. Uz pomoć izvora pokušaj shvatiti za koje se ciljeve oni borili?

Izvor 6

Srećko

Jože Sinjur iz Dolenje Vasi

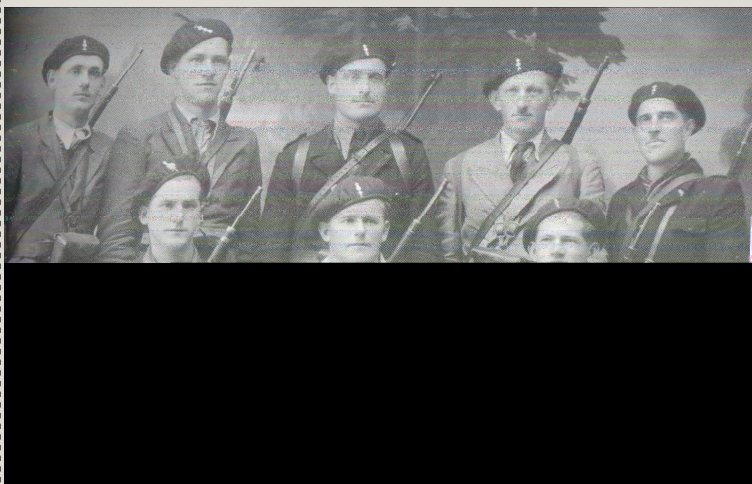

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 - 1945). Modrijan. Ljubljana 2008. str. 31.

Seoska garda (MVAC - Milizie Volontarie AntiComunista) – Dragovoljna protukomunistička milicija

izvor 1

G S. Polovica mu karaca je u obojenim talijanskim uniformama, a ostali su u civilnoj odje i. Prvi s lijeva u prvom redu ima njema ku lubanju (Totenkopf) na beretki.

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunističke enote na Slovenskem 1942 – 1945). Modrijan. Ljubljana 2008. str. 75. – Zasebni arhiv

izvor 2

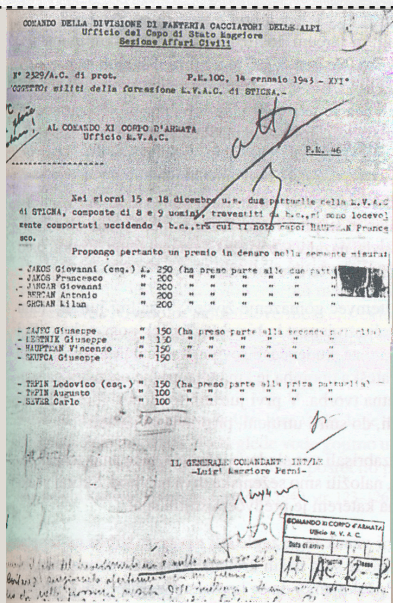
F L Ž D S

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunističke enote na Slovenskem 1942 – 1945. Modrijan. Ljubljana 2008. str. 42. – Zasebni arhiv

izvor 3

I š č
L
15.120
M AC

Weber, T., Novak, D.: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah. Druga svetovna vojna v Sloveniji in Jugoslaviji. DZS. Ljubljana 1998. str. 65

izvor 4

S

„Evo kako je Legija, kasnije 'prekr tena' u „Militia Volontaria antikomunista - MVAC“ bila osnovana. Bila je zami ljena kao slovenska narodna vojska koja bi trebala tititi narod. Seljaci su tra ili oru je u svim dijelovima Ljubljanske pokrajine. Tako da nitko nije prisiljavao seljake na oru je. Njihov poriv na samoobranu i elja za pre ivljanjem bili su razlog za djelovanje.“

V službi domovine (s. n. 1945), str. 15

P

1. Nabroji neke zadatke Seoske garde.
2. Kome su pomagali?
3. Tko ih je financirao?

DOMOBRANI

Izvor 5

A

S

1943.

Radi izdaje kralja Italije i njegovog zarivanja no a u le a mar alu Badogliju, vojska Italije vi e ne postoji. Nakon sramne izdaje Badoglijeve klike, situacija je potpuno jasna: ak i na a voljena domovina bit e predana bolj evicima uz pomo anglo-ameri ke plutokracije* Izdajni ki i bolj evi ki sljedbenici vodili su borbu koja je gurnula vrijedne, po tene i vjeruju e ljude u patnju, nasilje, glad, plja ku, i na put sekularnih i bezdu nih robota, kao i ne asnih pomaga a u korist svjetske tiranije protiv idova.

Velika njema ka vojska, poslana po nare enju Firera, do la je u na u zemlju kako bi nas za titila. Njema ki vojnici i asnici hrabro su se borili. Hrabrost, ast i odanost njima su sveti. Oni ne poznaju be a e ni kukavi luk. Sa svojom velikom borbenom silom, Njema ka je jedina tvr ava protiv bolj evizma i kapitalizma. Mlade nacije Europe borit e se protiv bolj evizma i kapitalizma pod njema kim zapovjedni tvom.

Krenimo u bitku protiv komunisti kih bandita i plja ka a i borimo se za egzistenciju na e domovine! U svom proglasu predsjedavaju i pokrajinske uprave, divizijski general Leon Rupnik, izrazio je na e ciljeve jasno i definirao na e du nosti. Pod rukovodstvom slovenskih zapovjednika uni tit emo bolj evi ke ubojice i paliku e u na oj zemlji. Njema ka vojska i policija podr at e nas svojim iskrenim prijateljstvom.

Na a du nost je: Svaki estiti Slovenac, sposoban za borbu u dobi od 18 do 35 godina, treba se dragovoljno javiti kako bi za titio svoju domovinu, i odr ao red i disciplinu te vratio uni tene domove u Slovensku domobransku legiju.

Slovenci! Mo ete se prijaviti u Zapovjedni tvo Slovenskih domobrana u zgradi op ine, Ambro ev trg 7 u Ljubljani; ili u op inskoj kancelariji nadle noj za va e podru je, ukoliko ivite na selu.

SLOVENSKI DOMOBRANI

Plutokracija – oblik centralisti ke vlasti u kojoj vlast ima manjina s velikim materijalnim bogatstvom

Weber, T., Novak, D.: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah. Druga svetovna vojna v Sloveniji in Jugoslaviji. DZS. Ljubljana

1998. str. 93

Izvor 6

L

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945. Modrijan. Ljubljana 2008. pg. 189 – Zasebna zbirka avtorja.)

Izvor 7

P 47- C . etvrti zdesna nosi protupartizansku zna ku na d epu na grudima.

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945). Modrijan. Ljubljana 2008. str. 152.

Izvor 8

P č

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945). Modrijan. Ljubljana 2008. str. 194.

Izvor 9

D

„Zaklinjem se Bogom svemogu im da u biti hrabar, odan i poslu an mojim pretpostavljenim i da u savjesno ispunjavati moju du nost prema slovenskoj domovini kao dijelu slobodne Europe, te da u uzeti u e e zajedno s njema kim snagama pod komandom velike Njema ke, SS trupa i policije, u zajedni koj borbi protiv bandita i komunista i njihovih saveznika. Za tu borbu spreman sam rtvovati i svoj ivot. Tako mi Bog pomogao.“

Slovenec, 21. 04. 1944

<http://www.youtube.com/watch?v=V14a2rp5fAM>
(10. 5. 2013)

P :

1. Uz pomoć izvora pokušaj objasniti zašto su formirani Slovenski domobranci i tko ih je financirao. Imenuj osnivača Slovenskih domobranci.
2. Pokušaj otkriti kome su se Slovenski domobranci zakleli na vjernost i protiv koga su se borili. Za pomoć koristi tekst domobranske zakletve.

OSNIVANJE ANTIREVOLUCIONARNE STRUJE

Izvor 1

M B D , ž 1942.

Nose, Aleš: Domobranci zdravo – bog daj. Protikomunistične enote na Slovenskem 1942 – 1945. Modrijan. Ljubljana 2008. str. 92

Izvor 2

S ž (-
OS),
O č ,
L
č ć
đ .

Samo u Ljubljani pripadnici VOS-a izvr ili su 49 napada na predstavnike javnog ivota. Komunisti ki teror pro irio se preko itave Ljubljanske pokrajine jer su komunisti ubijali sve enike, gradona elnike, vi enije seljane, lanove Katoli ke akcije, dje ake i djevoj ice na selu, starije osobe, djecu, pa i itave porodice – jednom rije ju, svakoga za koga su posumnjali da sura uje s „bjelogardejcima“.

V znamenju oslobodilne fronte, Dokazila o grozodejstvih komunizma v Ljubljanski pokrajini, Ljubljana 1943 – XXI

Izvor 3

I š S
()

Izjava zapovjedni tva slovenskih partizanskih odreda
Zapovjedni tvo Slovenskih partizanskih odreda dobila je pouzdane informacije da neki od Mihailovi evih – belogardejskih elemenata vode pregovore s Talijanima, u cilju organiziranja i naoru avanja bandi, uz pomo Talijana i njihovog oru ja. Njihova namjera je da ubace bande na slobodan teritorij Slovenije, koja je pod demokratskom upravom Oslobo dila ke fronte, da napadaju partizanske trupe i da pokrenu bratoubila ki rat u korist okupatora. U skladu sa svim ovim izdajni kim pripremama, a u interesu odr avanja jedinstva Slovenaca i velikih dostignu a trenutne borbe slovenskog naroda za oslobo enje koja je dovela do osloba anja polovine tzv. 'Ljubljanske pokrajine', Zapovjedni tvo vas podsje a, u najstro em obliku i po posljednji put, da:

1. Svatko, tko obavlja pripreme za formiranje bilo kakve oru ane grupe izvan partizana ili koja ne bi bila podre ena Zapovjedni tvu Slovenskih partizanskih odreda, bit e odmah strijeljan.
 2. Svatko tko poku a organizirati bratoubila ki rat ili obavlja neke druge akcije koje bi pomagale osvaja ima, bit e strijeljan.
 3. Zapovijedi, koje dozvoljavaju smaknu e bilo koga tko ugro ava jedinstvo Slovenske narodne armije, na podru ju pod Zapovjedni tvom Slovenskih partizanskih odreda, bit e poslana svim partizanskim tijelima na oslobo enom podru ju.
- Navedene mjere – zasnovane na dekretu Oslobo dila ke fronte – razmotrene su od strane Zapovjedni tva Slovenskih partizanskih odreda pri potpunoj svijesti da samo najve a predanost i nesuradnja s elementima koji provociraju gra anski rat radi interesa njihove klike, mo e sprije iti slovenski narod da plati cijenu izdaje – kada ti elementi uspiju u izvr enju jo krvavijih djela izdajnika na sli an na in kao to je to bilo u drugim dijelovima Jugoslavije – stotinama ivota svojih najboljih sinova i k eri.

Smrt fa izmu – sloboda narodu!

Na polo aju, 27. svibnja 1942.

Zapovjednik: Peter Strugar, s.r.

Za Zapovjedni tvo Slovenskih partizanskih trupa:

Politi ki Komesar: Jernej Posavec

Slovenski poročevalec, god.III, str.22, 2.lipnja 1942.

P :

1. Koji su postupci Oslobo dila ke fronte pomogli razvoju nepovjerenja i obrambenog stava buržoaske struje?

izvor 4

FILMO I**NASILJE DOMOBRANA I NASILJE PARTIZANA**

Gledanje dva ulomka iz dokumentarnog filma RTV-a Slovenije 'Vrijeme rata' iz 2005.

NASILJE DOMOBRANA

Pogledajte priču Angele Kumše u filmu 'Vrijeme rata' i odgovorite na sljedeća pitanja:

1. Žrtva čijeg nasilja je bila narator u vrijeme Drugog svjetskog rata i zašto?
2. Kakvu je sudbinu izbjegla i kako?
3. Objasni jesu li svi domobrani imali iste stavove?
4. O čijem nam još nasilju govori Angela? Nabroji nekoliko primjera.
5. Objasni jesu li se svi složili s tim postupcima.

PARTIZANSKO NASILJE

Pogledajte priču Marije Marolt, rođ. Bradeško, iz filma 'Vrijeme rata' i odgovorite na sljedeća pitanja:

1. Čije su žrtve bili pripadnici porodice Bradeško i zašto?
2. Kakva je bila njihova sudbina?
3. Objasni je li ovo pojedinačan primjer ili dio šire slike?
4. Objasni je li zemlja pretrpjela gubitke zbog žrtava partizanskog nasilja poslije rata.

Nakon što čujete oba svjedočenja, Angelino i Marijino, pokušajte objasniti i dati razloge građanskog sukoba za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Stergar, Tanja: Posodobitve pouka v gimnazijski praksi. Zgodovina. Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana 2010. pg. 233

GLOSAR (POJMOVI)

OSLOBODILA KA FRONTA – organizacija koju je 26. travnja 1941. u Ljubljani osnovala Komunisti ka partija Slovenije, Kr anski socijalisti, lijevo krilo Sokolskog dru tva i kulturni radnici. Na po etku organizacija je bila koalicija nekoliko grupa, a od 1943. Komunisti ka partija preuzela je vodstvo nad organizacijom. Oslobodila ka fronta organizirala je otpor protiv okupatora.

VOS – Obavje tajno sigurnosna slu ba, osnovana u kolovozu 1941. pod zapovjedni tvom Komunisti ke partije Slovenije. Njihovi zadatci bili su obavje tajni rad, likvidiranje suradnika okupatora i protivnika komunizma.

PARTIZANI – dragovoljci u borbi protiv okupatora; armija koju je organizirala Oslobodila ka fronta i koja je koristila gerilski na in ratovanja (napadi na neprijateljske jedinice ili sabota e).

SLOVENSKI ETNICI (PLAVE BRIGADE) – pripadnici biv e Jugoslavenske vojske koji su u po etku sura ivali s partizanima. Nakon napada etnika (pod vodstvom Dra e Mihailovi a) na srpske partizane, Slovenski su se etnici podijelili u dvije grupe. Jedna, pod vodstvom Jake Av i a, pre la je u partizane. Druga grupa, pod vodstvom Karela Novaka, ostala je vjerna Mihailovi evim etnicima i sura ivala s okupatorom. Slovenski partizani nazivali su ih plavim brigadama. Partizani su ih porazili nakon kapitulacije Italije 1943.

SEOSKA GARDA (MVAC ili BIJELA GARDA) – protukomunisti ka postrojba osnovana 1942. u Ljubljanskoj pokrajini (dijelu Slovenije pod okupacijom Italije). Njezino osnivanje potaknuo je grub odnos Oslobodila ke fronte prema ljudima i nelegalne egzekucije koje je Fronta provodila. Seosku je gardu opremio, pla ao i naoru ao talijanski okupator, koji ih je nazivao Milizia Volontaria AntiComunista (MVAC) – Dragovoljna protukomunisti ka milicija. Koristili su se istim metodama kao i VOS. Partizani su ih zvali bijelom gardom (po uzoru na Rusiju) i porazili su ih 1943. nakon kapitulacije Italije.

DOMOBRANI – protukomunisti ka jedinica osnovana 1943. nakon kapitulacije Italije. Bila je pod zapovjedni tvom biv eg generala jugoslovenske vojske Leona Rupnika. Domobrani su bili pomo ne policijske jedinice pod njema kim zapovjedni tvom. Njihov zadatak bio je tititi transportne objekte, sudski proganjati i hvatati partizane i njihove suradnike.